
Láng Zsolt

A ZAOSZTROGI KÚTNÁL

Borna megmondta, ez a világ legszebb helye. Ő itt született, itt éltek az ősei, emlékmű is őrzi a nevüket a falu főterén. Riasztó förmedvény a betonkommunizmus idejéből, az ember inkább bemenekül a kolostorba, megcsodálja a könyvtárat, vagy elidőzik a narancsfák között a pompás kertben. Van még a Lakatlan Villa. Kitört ablakú emeleti termében fecskefészkek sorakoznak a plafonon, és esténként olyan éktelen csivitelés árad ki, mint bálteremből, ahol azon vitakoznak a lányok, ki legyen a bálkirálynő. Azt hittük, ennyi a látnivaló, de reggel, elúszva az öböl túlfeléig, felláttunk a hegyre, és felfedeztük a várromot. Gondoltuk, egyik felhősebb nap felsétálunk oda, de végül még aznap délután nekivágtunk.

A szomszédban lakó Jagodától megtudtuk, nem várromot láttunk. Zaosztrogot eredetileg a hegyre építették, de ötven évvel ezelőtt, egy földrengés után lakóit leköltöztették a partra. Legtöbben nem akartak lejönni, erőszakkal cipelték ide őket. Egy ideig rendőrök őrizték az elnéptelenedett falut, nehogy visszafoglalják. Aztán jött a háború, az emberek mással voltak elfoglalva, beletörődtek a költözésbe, csak mostanában kezdtek visszajárni. Ő két éve, nyugdíjba vonulása után tért haza Zágrábból. Van fent két háza, nemcsak a szüleiét, hanem a nagybátyjáét is ő örökölte. De csak egyszer egy évben, Szent Barbara napján megy fel. Azon a napon sokan összegyűlnek, a templomban szentmisét tartanak. Zaosztrognak nem lent a mélyben, hanem az égben van a gyökere. Ha felmegyünk, hozzunk vizet, a fenti kút vizénél nincs finomabb.

Elhagytuk a falut, átvágtunk a Dubrovnikba vivő magisztrálán, elhagytunk négy-öt vadonatúj házat. A szakadatlan napfényillatot felváltotta a gyanta hűvös kipárolgása. Megnyújtott léptekkel elindultunk a fák között kanyargó aszfaltozott úton. A legutolsó ház előtt rengeteg kaktuszgyümölcs barnállott, éretten és kínálkozóan, szedjük tele tarisznyánkat, de mi fűgére vadásztunk napok óta. A parti fákat teljesen lecsupasztották, harmadik hónapja tartott a turistaszegon.

Fél órája indulhattunk neki, de hiába tekergettük nyakunkat, egyetlen házat sem fedeztünk fel. Erdős domboldalt láttunk, mögötte égbe nyúló

széles sziklafalat. Már kételkedni kezdtünk, jó felé megyünk-e, amikor a kanyar után az út jobb oldalán kőkeresztek bukkantak elő. Gondozott temetőre találtunk. Trombita alakú piros virág bódító illata fogadott. Ez a bokorra terebélyesedő növény nálunk a járda menti csoportokban virít késő őszig, viszont otthon teljesen szagtalan. Rengeteg darazsat, édes szirupra szomjazó bogarat vonzott, egyre többen, részegen az elapadhatatlanul ömlő nektártól, festői fürtökben fetrengtek a bokrok aljában. A sziklába vájt sírok szabályos sorakoztak egymás mellett: márványlappal lefedve, végükben széles márványkereszt, a keresztbe gravírozott fotó, alatta név, évszám. Egy készülő sírba belenéztem. A pincényi gödör egyik sarkában véső, kalapács és frissen megbontott cementzsák hevert.

Leültünk a kapu előtti lépcső legfelső fokára. Eszter megkérdezte, szomjas vagyok-e. Mikor nemet intettem, a kulacsból felhajtotta a maradék vizet. A kendő, amely addig a naptól védte, lecsúszott a hajáról, a sós víztől megacélosodott tincsei előreugrottak, beárnyékolva szemét, pont úgy, ahogy a nap elé tolakvó percnyi felhő takarta be az öblöt. Hirtelen eltűnt a csillogás a víz felszínéről, és a mélyből előbukkant a legtökéletesebb kékség, amely ha a következő pillanatban el is tűnik, emlékeinkben sokáig megmarad.

A temető kijáratánál ösvény indult a fák közé. Nem követtük tovább az aszfaltozott utat, hanem erre fordultunk rá. Olajfaligetbe értünk. A fákon mogyorónál alig nagyobb élénkzöld bogyók virítottak a sötét levelek között. Megkóstoltam az egyiket. A nyelvem még el sem érte a kemény magot, a szétmorzsolódó hús egyre keserűbb íze meghátrálásra késztetett. A felfedező kálváriáján túljutva, csalódott, megkínzott ábrázattal köpködtem egy fa tövében.

Forróság hullámzott a levegőben. A mézskő kesernyés mohaszaga összekeveredett az Eszter hajába tűzött ciklámenszínű kürtöcskék mirtuszillatával és az olajfák nehéz földszagával. A görbe törzsű, földre ereszkedő fák, mint különös méhek, a föld nektárját szívták magukba, a felesleget leveleik rezegtetésével szórták szét maguk körül, amivel társaik figyelmét is felhívták a bőséges lelőhelyre: körülöttünk szinte valamennyi fa a földre döntötte törzsét. Ölnyi kőrakás körül lila kígyószisz virágzott. Az archaikus reményt idéző ösvényen szürke kavics lapult az ökölnyi vág annál nagyobb fehér kövek közé. Az ösvény jobbra-balra kanyargott, hurkot vetett, meredeken emelkedett, az idő mozdulatlanságának és megszilárdulásának építményeként szötte be az ideges levelű olajfák határtalan ligetét. Valahol a távolban csalogányénekhez hasonlatos madárdal csendült fel. Csalogány?

Itt? Az előttünk magasodó sziklafal fölött kiterjesztett szárnyú sas vitorlázott nyugat felé, nagy távolságból követte társa, ugyanolyan mozdulatlanul.

A kőfolyás martján végre találtunk fügefákat. A lehullott, megaszalódott fügeszemek a kövek közötti forróságban kartonszerűen megkeményedtek, de belül puha, lekváros maradt vörös húsuk. Meg-megálltunk, szüreteltünk, aztán menet közben rágcsáltuk el a zsebünkéből előkotort gyümölcsöket. Pontosabban Eszter volt a raktáros, gyolcsból varrt blúzán két rátett zsebben tárolta gyűjteményünket. Melle megrezdült, amikor kikotortam egy-egy szemet, soha nem kettőt, mindig csak egyet. A nagy és barna nyári füget meghántottam, héját eldobtam, az apró, fekete törökfüget héjastul megrágtam. Amikor Eszter megcsókolt, azt mondta, ajkam zamata olyan, mintha fekete éjbe kitett kosár fedelét felemelve, belekóstolna a megerjedt maszlinába. Sötétben éledő zamatokat kerestem én is az ő nyelven. A sötét tovább mélyült, új és újabb távlatot nyert, az egyik szegletben felbukkant a szemközti sziget szőlőse is; hamarosan leszüretelik a fürtöket, és kiszajtolják a mézédés mustot, amelyben sok-sok darázs leli majd epikuroszi halálát. Tudtad, kérdeztem Esztertől, hogy a részeg darazsak álmában csókolózó pár mi vagyunk?

Ha én nem tudnám is, testemben itt hullámzik az a tengernyi álom, hiánytalanul az összes, amelyben mi ketten benne vagyunk, felelte Eszter.

Az ösvény tetején ekkor jelent meg a fekete kutya. Jobbról, fénytelen levelű repkénnyel befutott fügefá mögül lépett elő. Megállt, megálltunk. Nézett egy darabig, nem moccant, nem moccantunk. Kőhajításnyira, fele kőhajításnyira, olyan tíz méterre álltunk tőle... Fél percig talán, ami tíznek tűnt. Fekete szőrű, dog nagyságú kutya. Nem ugatott, nem vicsorgott, de ez talán félelmetesebb volt így. Aztán továbbment, ugyanolyan lassan vonulva, ahogy megjelent.

Eszter nem érzékelte a veszélyt. A néma kutya veszélyét. De persze, magyaráztam neki, a kutyákat illető előérzeteim nem mindig maradnak a valóság közelében, tele vagyok sötét kutyatörténettel, ezek rám telepedve befolyásolják viselkedésemet, érzéseimet félelmem sötétítőfüggőnyei tompítják, ne hallgasson rám, és megpróbálok én sem hallgatni rémálmaimra.

Minden rendíthetlenségem mögött félelem honol, Honoluluban sem ritka a köd, próbáltam vicces lenni, ugyanakkor örültem, hogy végre elmesélhetem történetemet.

Eperföldön robogtam keresztül, kint a város szélén. A bicikligumin szétkenődtek a földdel keveredő eperszemek. De ez már a történet vége. Ott kezdődik, amikor a kutyámat, a kis bohócot, akivel évekig egy ágyban alud-

tam, hetente füröszöttem, Pamacsot, miután valaki édes kis korcsnak becézte, elajándékoztam egyik rokonunknak. Lecseréltem. Egy rottweilert vettem helyette. De ő visszajárt, minden adandó alkalommal megszökött, kisurrant új otthona kapuján, keresztülrohant a fél városon, aztán beugrott a kerítésünkön. Felkapaszkodott a kerítés hegyes lándzsáira, sértetlenül átfordult rajtuk, beugrott az udvarunkra. Reggel ott várt a teraszon, nyüsztítve, farkcsóválva lepisilte izgalmában a lábamat. Mennyire untam. Egyszer, amikor visszavitettem, én biciklin, ő mögöttem, vissza a rokonunkhoz, lelkesen jött mindig, bárhova követett volna, akár a pokolba, akár a mennyországba, nem érdekelte más, csak én, sem a kényelem, sem a hasa nem számított, semmi, szüntelenül engem keresett, mindent megtanult, mindenre hajlandó volt, ha én kértem... akkor, amikor már majdnem visszaértünk, elkapta egy hatalmas állat. A szomszédban vendégek búcsúzkodtak a házigazdától, nyitva maradt a kapu, az udvarból előrontott egy fekete dog, és szétszaggatta a kutyámat, aki nem menekült, hiszen ott voltam mellette...

Hány éves voltál?

Tizennégy.

Mit tudtál tenni?

Nem védhettem meg, nem tettem semmit. Úgy tettem, mintha nem az én kutyám volna, elhúztam onnan. És amikor már majdnem hazaértem, ő véresen, három lábon, cafatokban csüngő oldalával, mint valami szétrobant gumikerék megjelent a saroknál. Nem álltam meg a házunknál, tovább tekertem. Ő utánam, én egyre gyorsabban, ő lemaradt, de mivel kíváló szimata volt, nem veszítette el a nyomomat. Rendőrkuitya lehetett volna, drogvadász, nyomkövető, bármi, tehetsége volt ehhez is. Cirkuszban is feléphetett volna. Nem is kutyá volt talán.

Ekkor vágtam át az eperföldeken a Célomb mögötti lankán. Mire kijutottam az útra, esteledett. Visszaértem a házak közé. A kutyá nem követte. Feladta, vagy elpusztult, nem tudom, mi lett vele. Kiradíroztam emlékeim közül. Kiradíroztam a kiradírozás mozdulatát is.

Kiradíroztam magamból egy részt. Kiegészítettem valami mással. Mi több, erre a valami másra, ami lényegében cinikus koholmány, erre építettem későbbi éneket.

Már túljutottunk a kutyá útvonalán, fent jártunk az elhagyott házak között. El is feledkeztünk a réműletemet előhívó találkozásról, lélegzetállító volt az elnéptelenedett falu, sokatmondó az élő élettelenység. A lakatlanság varázsa megállította az időt, és mi, mint valami panoptikumban, ahol sokan vannak, de senki nem vesz rólunk tudomást, szenvedélyesen csóko-

lózni kezdtünk, lassú mozdulatokkal, mint akik végre megtalálták a lét mélységei fölé kihúzott kötélén az egyensúlyukat.

Az időtlenség mézének konzerváló hatásától halhatatlannak éreztük magunkat. Észre sem vettük, hajszálvékony repedés futott végig a mézes-üveg falán. Szétrebbentünk. Hangot hallottam, vagy csak a belső függönyök kezdtek ponyvasúllyal csattogni.

Eszter, mintha próbára akarna tenni, beljebb és beljebb siklott a lebegő korlátalanságban, egymásba nyíló udvarokon keresztül, teraszokon és utcácskákon át, falak között, amelyeket szőlő és repkény közösen vont be. Az elnéptelenedés eltávolította önmagától a falu architektúráját, felemelte a természeti képződmények tündöklő elvontságába. Az emberi és természeti erők együttműködésének harmóniája sugárzott a kövekből és a foltalan falevelekből. De bennem lassan-lassan a kutya hatalmassá nőtt, súlya vagy inkább terhe alatt megroppantam, széthullott a sokféle én, szétszóródott, majd újra összeállt, hogy megint szétszóródjon. Eszter eltűnt előlem. Hideg borzongás futott végig a gerincemen, amit megnevezhetetlen önutálat követett, váratlan, rossz érzés. Vártam, hogy szembetalálkozzam a kutyával, miközben remegve kerültem.

Nehéz tetten érni a változást, többnyire csak múlt időben látjuk magunkat. A szem alkalmazkodása kiváló, de anélkül szűkül szembogarunk, hogy arról közvetlenül tudósítana minket. Az agy csak azt veszi észre, hogy már nem látja, amit az előbb még tisztán kivett, homályosabb lesz a háttér, a messzeség szétolvad a lassan leereszkedő sötétségben. Pedig az égbolt világos vászon, a tenger csillogása sem fakult meg, egyedül a napsugarak emelkedtek feljebb, elhagyva a katlan peremét. A házak közé rekedt sötétség kiáradt, szennyes léként szivárgott a pincékből, az alacsonyabban fekvő mélyedésekből, kövek alól, házfalak repedéséből. A félelem privát korlátai közé vajon miért vágyik annyira az ember?

Eszter megérintette a karomat, és mintha mi sem történt volna, felfelé mutatott, siessünk, töltsük meg a kulacsunkat friss vízzel. Jagoda útmutatása szerint a templom körül megtaláljuk a kutat.

Ott fent, mutatta karját lendítve. Láttam ujjá hegyén a templom keresztjét, azt is kőből faragták, akárcsak a homlokzatot. Ahogy karja lendült, megmozdultak mellei, és illatuk a mézsző, az olajfák, a mirtusz, a vadmuromok előterében úgy kiemelkedett, ahogy egy neves festményen az ágaskodó kék ló a sárga háttér előtt.

Elindultunk a templom irányába, de egy kőrakás miatt kerülnünk kellett. A kőrakásra diófa lombja borult, körben roskadozó fügefák. A dió és

a füge olyan perspektívapontot jelölt, ahonnan felnagyítódva rohannak elő egy eddig még soha meg nem álmódott álom puha ujjú angyalai. A tér kőkockáit frissen újrarakták, a mellvédet is helyreporcozták, tetejére simára csiszolt dolomitlapokat illesztettek. A térről lépcsősor vezetett le egy épülethez, annak is nemrég festették ablakkereteit. A ház fehér kövekből rakott oldalára a makarszakai riviéra jellegzetes növénye, a bougainvillea futott az ereszig, lila bársonyba burkolva a megfoghatatlan józanságot. Mintha valaki vízesést festene egy óriási vászonra, és a lezúduló vízfüggönybe halak ezreit vinné fel miniatűr ecseteivel, sárga szemű, szivárványszínű halakat. De ez semmi, mert elérve a ház elejét, földbe gyökerezett a lábunk: gyönyörű kert sziporkázott, fel sem mérhettük, hányféle színben. Ami leginkább szembe tűnt, az a rendezettség, az ágyások közötti seprert allé, a gondozott gyepp.

Távolabb felemelkedett valaki a bokrok közül. Bozsena volt az, épp a paradicsombokrokat kötözte. Kék ruhája szemünk utolsó sejtjeit is kiszabadította a szürke kényszerigája alól.

Bozsena háza háromszintes volt. Eredetileg nem az ő háza, hanem a férje nagyszüleié, akik annak idején ott lejjebb, a kert bejáratánál éltek, egy földszintes, tágas házban, ahol most Bozsenáék laknak. Ezt a fenti házat felhúzták a fiuknak, vagyis Bozsena apósának, ha majd családot alapít, beköltözhet, de ő beállt munkásnak a zárai kombinátba. Akkor aztán jött a földrengés, jött a kitelepítés... Bozsena férje üzletember, és mivel imádja ezt a helyet, tervbe vette, hogy felújítja az egész falut, panziókat nyitnak, meggyőznek másokat is, hogy költözzenek haza. Egyelőre a régi lakóházat tették rendbe, meg ezt itt fent. A magisztrála mellől vezetették fel a villanyt, kanalizálni is kellett, sok idő elment, a férje is nagyon elfoglalt. Fiuméből járnak le. Ő színésznő, neki sok a szabadideje, szerepek között, de néha próbák alatt is leutazik ide. Az utat is ők aszfaltoztatták le, meg kellett birkózniuk a bürokratikus tili-tolikkal, de most már könnyebb lesz. Néhány év, és talán ismét élet lesz itt. Bár ő szereti a csendet.

Az űr, ami körülvett, hogy tudott egy csapásra otthonossággá átfordulni? Mintha egy trükkös ajtó, amit tükörrel burkoltak, emiatt zavartan vagy csak szemérmesen somfordáltunk el onnan, hirtelen megnyílna, feltárulna egy barátságos szoba, vendégszerető emberek integetnének, otthonunkként kínálva fel a sajátjukat. Mert Bozsena ezt tette. Először is beinvitált a házba, végigvezetett a szinteken, a szinteken kialakított ajtó nélküli szobákban. A falakon rengeteg könyv, kézzel faragott, barnára pácolt polcokon, sok-sok régi, ránézésre nehezen megfelfejthető rendeltetésű tárgy... a magába

forduló barna különböző tónusai, az enyhén kidudorodó világos erezet, az anyag mérhetetlen készségessége az őt csiszoló kezek iránt... most e tárgyi kultúra egyszerre volt bizalomkeltő és elutasító, nem tudva eldönteni, hogy miként viselkedjen előttünk, akarjuk-e, hogy mi is a tagjai legyünk vagy sem.

Kiültünk a teraszra, mentaleveles limonádét ittunk, fügedzsemes kekszettel ettünk, elmeséltük, kik vagyunk, és honnan jövünk, mivel foglalkozunk, és hogyan élünk. A katlan biztonságában egész addigi életünkről úgy éreztük, azért történt minden, hogy ide eljöhessünk. Ez a káprázatos örvény, az ellenállhatatlan szenvedélyek biztonságát és biztosítékát vetette elénk, vagyis a belenyugvást, ami a boldogság egy fajtájának forrása, a merevény hitet, hogy ahol vagyunk, és amit teszünk, sorsunkban megjelenő életcélnünk volt.

Saját magáról szokott írni?, szegezte nekem a kérdést Bozsena.

Az én életem nem annyira különleges.

Akkor miről ír?

Legelső elbeszélésemet egy fáról írtam, egy jegenyéről, amit kívágnak. A legutóbbit pedig egy szobáról, ahol állandó az üvöltözés, miközben a szoba sóvárog a csend után.

Milyen megtisztelő, hogy épp egy író a vendégünk, mosolygott Bozsena, ez a ház a vendégházunk, mi nem alhatunk itt. Szertartásosan felállt, szétárta karját, majd felajánlotta, mivel sötétedik, maradjunk éjszakára, ha van kedvünk, legyünk első vendégei, szerinte ezek a szobák most nem csendre, hanem lakókra sóvárognak.

Egyszerre bölintöttünk Eszterrel.

Magunkra maradtunk. Bozsena nem mondott semmit, ránk bízta, melyik szobát használjuk, melyik ágyba fekszünk, milyen pokrócokkal takarózunk. Eszterrel mindig mindenben egyek voltunk. Ha csak lehetett, egymás ruháit hordtuk, közös szavakat használtunk, nem keresve semmiféle magányos szigetet, vagy libegő falevelet, amelyre rátelepedhetünk, és féltve biztonságunkat, elvitorlázhatunk messzire. Vagy ha rátelepedtünk, ketten bújtunk egyetlen mozdulatba. De most nem fértünk ketten ugyanarra. Ráfértünk, de a kutyás történet óta nehezebb lettem, szuszogtam, féltem, hogy lezuhanunk.

Eszter felkelt, és kiült az ablak elé, lekuporodott, hajába burkolózva, mint aki nagyon fázik. Pedig meleg volt. A bútorok halott fájában megolvadt a természetlenség kiszáradt erezete, és ha nem is az élet, de a lélegzés nosztalgijája feltámadt bennük.

Ne haragudjak, nem tud most aludni, nem akar zavarni nyugtalanságával, kicsit üldögél itt.

Hagytam, mert még nem volt soha ilyen. Soha egyetlen pillanatig nem éreztem, hogy jobb neki, ha nincs a közelemben. De beláttam, van olyan közelség, ahonnan a diagnózis már megfogalmazhatatlan. Az ágy támlájában világosabb bog ragyogott az ablakon beáradó holdfényben, ha nem is látszott, kitapintható volt a belőle induló repedés.

Aztán éjszaka, hajnali háromkor felébredtem, Eszter sehol. Egy darabig vártam, hallgatóztam, sehol semmi nesz. Felkeltem, benéztem a fürdőfülkébe, átmentem a túloldali teraszra, le a lépcsőn, a lenti fürdőbe, a nappaliba, a konyhába. Telihold ragyogta be a házat, a hold fénye fehéren tükröződött a falakról, a méz szomjas szeretetvágától megtisztulva.

A keserűség nem az epéből, hanem a lélek legalján felriasztott óriáspók méregzacskójából árasztja el a gyomrot. Mintha valami elmozdult volna, szabad utat engedve a szavakból áradó fejvesztett félelemnek. Rettegtem, mégis kimentem a ház elé, elindultam a kúthoz. Nem meséltem el, hogy nem egyetlen kutya támadt a kutyámra. Négyen rontottak ki az udvarból, és mint összeszokott csapat, körülvették. A legnagyobb támadt először, elkapta a nyakát. A szemben álló a tomporát ragadta meg. A két kisebbik, amúgy kétszer akkora, mint az én kutyám, oldalról marcangolta. És én me-rev nyakkal elbicikliztem, csak szemem sarkából látva, mi történik.

A ház falát befutó bougainvilleát Bozsena papírvirágnak nevezte. Az elszáradt szíromlevelekre írni lehet, mi több, Zaosztrog legnevesebb szülötte, Drago Balotics, a horvátok Petőfije szerelmes verseit ilyen szíromlevelekre írta. Frissen nyílt virágai kifeszültek az éjszaka bódulatában, tátott szájjal szívták magukba a tengerillatot, cserébe a magukét cseppekké sűrítve csorgatták a kövezetre. Nagyon kevés volt a termőföld itt, a néptelen házak szerencséjére, mert ötven év alatt sem tudta a növényzet betemetni őket. Bozsenáék lentről szállították a földet is, hogy létrehozzák függőkertjüket, és ott paradicsomot, paprikát, padlizsánt, édesköményt termesszenek.

A ház kertjét elhagyva, négyzetes terecskén kellett keresztülmennem. A tér közepén a repkény megpróbált önálló fává összeállni, saját magára kúszott fel. Az indák között fülsiketítő ciripelés. A kisstílu dilettantizmus habjában fuldokoltak a kabócák, szárnyaik alatt rikító színű potrohuk élénken ragyogott a holdfényben, fokozva önmaguk dicséretének eksztázisát. Egy kárminvörösén izzó dalnokot annyira elragadott saját káprázatosságának tévhite, hogy közeledtemre sem röppent félre, indákat terelgető karommal

lesodortam, lehullott elém. Csak akkor fedeztem fel, amikor szandálom talpa alatt bután szétreccsent.

Fölnéztem, és ráismertem a boltívre, ami alatt a fekete kutya megjelent. Ezek szerint balra nyílik az ösvény, ahonnan megpillantottuk. Hűvös fuvallatot éreztem. Pincéből felhozott könyvek lapjai közül csap ki ilyen redvesség, főképp, ha a könyvekbe megbomlott tudatú írók tárolták szennyes emlékeiket. Ényhén balra fordult az út, és kissé lejjebb besiklott két házfal közé. Egyrészt az óvatosság szülte lépéseim koreográfiáját, másrészt a bizonytalan szándék, hogy talán mégis jobb lenne azonnal visszafordulni. Hibbant elszánással néztem szigorúan csak a lábam elé. El kell jutnom a kúthoz, ha bármi történik is, végig kell mennem! Kemény feladat volt, legalább olyan kemény, mint jegesen sikoltozó szakadék fölött felkúszni egy sziklafalon. Ebben az állapotban már nemigen gondoltam lelkiismeretfurdalásra, cserbenhagyásra, részvétre, megváltásra. Elkoptatott szavak ezek, mégis úgy zsongnak körülöttünk, mint kabócák az éjszakában. Ahogy a köveken sem telepedtek meg szélfútt növények, bennem sem idéződtek közhelyes próféciák. Csak olyasmit lehet az emberre kiszabni, ami a csillogok között is működik. Nincs külön embermorál.

Két ház között álltam, egy apró tér középpontjában. A jobb oldali ház pincelejárátát bedeszkázták, a használatlan lépcsőnkön moha sötétlett. A bal oldali ház ajtaja félig nyitva volt. Az ajtóval szemközti ablakokon besütött a hold, megvilágítva a szobát. Nem volt üres. A szoba közepén asztal, körülötte székek. Az egyik szék mellett fonott korsó. Az asztal viaszosvászonnal leterítve, de lehet, damaszt volt egykor, és a rákövült idő tette fénylővé. Az asztalon felborult borospalack, és mintha sakkfigurák volnának, különböző formájú poharak álltak körül. Az ablakok alatt ágy, a takaró félig felhajtva, a redőkből következtetni lehetett a sebes, befejezetlen mozdulatra, amellyel kifordultak alóla. Úgy ítélt meg, hogy nem leselkedik veszély rám. Inkább mintha nekem szánt jel volna, pozitív üzenet, mintha felkattintották volna a villanyt, hogy jobban lássak. Kedvező jel a holdfény, lehetne koromsötét is. Ugyanakkor azt is átéreztem, mennyire egyoldalú ez az egész. Nekem üzenhetnek, de én nem tudok üzenni.

Visszafordultam a házak közti terecske felé. Ekkor zajt hallottam a szoba felől. Ismét megfordultam. Kicsit előrebíllentem, hogy az ajtóres kínálta szöveget tompábbá tágítsam. A szoba bal felében, szemben az ágygal, már-már az ajtó mögött mozdulatlanul lapult a fekete kutya. Nem lapult, inkább feküdt, oldalára dőlve, furcsa szögben maga alá tört mellső lábakkal. A feje a padlóra simulva, szája félig nyitva, agyarszerű szemfoga ráka-

nyarodott alsó ajkára. Szeme nyitva, tükröződött benne a hold. És akkor megmozdult... Ha lett volna hangom, felkiáltok, de már akkor elapadt, amikor a kutyát felfedeztem. Nem ő mozdult, a szőrszájai emelkedtek meg, megbillent egy hosszú tincs a nyakánál... aztán még egy. És akkor megpillantottam a kígyót is. Lecsúszott a kutya nyakáról a padlóra, majd a mereven előrenyújtott lábak között elkúszott a kutya hasáig, újra eltűnt a szőrök között, hogy ezúttal a fej mögül bukkanjon elő. Jellegzetes himbálózással jobbra-balra tekergette elhegyesedő fejét. Vörös pöttyök ragyogtak oldalán, élénksárga csík mentén. Valahonnan megjelent egy másik is, odasiklott társához, szapora fejmozgással üdvözölték egymást, és valamiféle táncba kezdtek. Kerülgették egymást, össze-összesimultak, közben a kutyát is bejárták, egész egyszerűen arra használták, hogy egymás elől pillanatnyi ideig elrejtőzzenek. Egyikük még a kutya szájába is belebújt, valószínűleg a gyomrát is megjárta, mert a farka hegyéig beleveszett, pedig legalább másfél-két méter hosszú volt.

Bozsena házában láttam egy festményt, vitorlást ábrázolt, a hídján álló kapitány és mögötte a kormányos is a szárazföld felé néz, amiből egyértelmű, hogy a hajó most érkezik, szeretne kikötni, ellenben a vitorla domborulata épp ellenkező irányba mutat, a part felől fújó szélből dagad, mintha a festő emlékezetből festette volna a képet, és fogalma sem volt az akcióreakció fizikájáról. Én is ilyen hajóként hagytam ott mindent, félig-meddig öntudatlanul.

A diófa lombja elfedte, ezért csak most, a tér alacsonyabb feléből vettem észre a lépcsőt, amely felvezetett az utcácska folytatásához. Ahogy a második lépcsőfokra hágtam, megpillantottam fent, magam előtt pár lépésnyire a kutat. A vályúba csorgó vízsugarat is láttam. Szürke, arasznyi csőrön ömlött ki a falból, és olyan szögben zuhant a vályúba, hogy csobbanása nesztelen maradt. A kővályú szélén Eszter ült. Tudtam, hogy itt lesz, hiszen közölte velem, még ha nem is szavakkal, hogy kijön ide. Nem szoltunk egymáshoz. Felrobban egy csillag, de nem halljuk, mert a csillagok között nincs hang, ami fülünkig eljutna. Látjuk a szétspriccelő meteoritok milliárdjait, és tudjuk, épül egy újabb időkatedrális.

Leereszkedtem Eszter mellé a vályú peremére. Eszembe jutott, hogy Bozsena nevetett, amikor beszámoltunk neki az út tetején megjelenő fekete kutyáról. Ő még soha nem látott itt kutyát. Ha voltak is itt állatok, leköltöztek az emberekkel. Nekik van ugyan egy szamaruk, de bent tartják az istállóban, mert retteg a kígyóktól. Velük mi is összefuthatunk, de

ne féljünk, nem mérgesek. Semmiféle veszély nem leselkedik ránk, biztatott már-már kétségbeesetten.

A magas falak védelmet nyújtanak, miközben elég, ha egyetlen kődarab leválik függőleges felszínükről, és örülten pörögve bezuhan a faluba, véletlen pályáján mindent lerombolva. Minden, ami lesz, nyomasztóbb formája annak, ami lehetne. Mert ami lesz, abból a rombolásból indul ki, amit az emberek a legtermészetesebb üzenetformának tartanak. Mögöttem a függőleges travertinfal bakócsendje, előttem a kusza múltba beleszótt félelem. Merre forduljak?

Ott ültünk a némán csobogó vízsugár mellett. Nem értettem még semmit. Nem értettem, miért jelent meg a kutya, majd miért mutatkozott meg holtában. Mi az üzenet? Éreztem, nem kell gondolkodnom, nem kell mérlegelnem, sem megfelelnem, sem alkalmazkodnom. Csupán annyit kell tennem, hogy figyeljek, élesítsem pillantásomat. Az is lehet, már órák óta látom. Mint amikor átúsztunk Szucsurájba, és a világítótoronytól felsétáltunk a kikötőig. Végig éreztem valami emelkedettséget, és bár senkit nem láttunk a parton, valami azt súgta, vártak minket, nem véletlenül úsztunk át, üzenetek értünk, és most, hogy itt vagyunk, követik minden lépésünket. Miután beértünk a falu központjába, és leültünk a móló melletti vendéglő ácsolt asztalához, ahonnan végigláttunk a parti sétányon, leesett, miért támadt bennem ez az érzés: virágoztak az óriásagavék. A sétány tenger felőli oldalán, egymástól pár lépés távolságban, égbeszökő száron virítottak a fehér virágok. Találó jelző az égbeszökő, ugyanis már-már megmagyarázhatatlan módon ezek a gyermek magasságú bokrok hét-nyolc méteres, combvastagságú virágszárát növesztettek. Legalább negyven ilyen árboc emelkedett a magasba. Az agavé széles levelei már száradni kezdtek, az örökhagyás szenvedélyével pumpálva utolsó nedveiket a leendő magokba. Fent a kék ég előtt duzzadó élet, lent a búcsúzás gesztusába száradt emlékek. Eljöttünk mellettük, mégsem vettük észre őket. Az ember elveszíti a fonalat, amely a megértéshez vezet, aztán egyszer csak felfedezi, ott van a zsebében. Oldalra biccen a tekintet, a fényt követve bepillant egy szobába, ahol magyarázatra lel, még ha nem is érti. Nem kell elrohanni. A kövek sem menekülnek a zuhanás elől. Ha leválnak a falról, gyorsulva gurulnak a mélybe, de nem a zuhanás elől iszkolnak, benne vannak a zuhanásban. Úgy élik meg, mintha ez volna történetük, amire régóta vártak, miközben nonszensz ilyesmit állítani, hiszen nem vártak semmire.

A hold az egyik durbincs hátú domb mögé ereszkedve, tapintatosan eloldalgott Drvenik felé. A tenger fényes vásznán az éles kontúrral kirajzo-

lódó dombtetőn vadászleshez hasonlatos őrtorony állt. A faluból csak keskeny szelet látszott a tengerből, az őrtoronyból nyilván a teljes látóhatár megfigyelhető, az őrtorony viszont a falu minden házából látható. Nincs olyan hely, ahonnan pontosan felmérhető a veszély mértéke, legfeljebb az az irány látszik jobban, ahonnan a remény betölthető. Az óriásagavének megadatik, hogy egybenyíljon az éggel. Fentről, ahonnan egyszerre szemügyre vehető a hold, a csillagos ég, a halak vonulása a tengerben, egyértelműbb a közös vágy, ami az elemeket összeköti. Egyértelműbb, mégsem egyszerű megfogalmazni. Aki le akarja írni, vagy megkukul, vagy végtelen hosszúnak tűnő, a nyelv racionális fordulatait az irracionálisig halmozó mondatokkal próbálkozik.

Oldalra pillantottam. Eszter haján parányi vízcseppek ragyogtak. Aombok közti tengerszeletet bámulta. Hogy miként tudnék én üzeni? Nem kell tennem semmi mást, csak szorosan Eszterhez tapadnom, a lehető leg-tökéletesebb módon, ne maradjon köztünk hajszálnyi rés sem, egybenyílnom vele, eszméleten túli erővel belefúrnom magam a finoman és mélyen elrejtett tengerbe.